Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)
2026, Cilt 12, Özel Sayı, Sayfa 397-412

Türkiye'de Aile Odaklı Sosyal Politikaların Toplumsal Refaha Katkısı: Çanakkale Belediyesi Örneği

Recep FEDAİ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
recepfedai@comu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-5547-0048

Araştırma Makalesi		DOI: 10.31592/aeusbed.1790452
Geliş Tarihi: 24.09.2025	Revize Tarihi: 05.02.2026	Kabul Tarihi: 18.02.2026

Atıf Bilgisi
Fedai, R. (2026). Türkiye'de aile odaklı sosyal politikaların toplumsal refaha katkısı: Çanakkale belediyesi örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12*(Özel Sayı), 397-412.

ÖZ

Türkiye'de aile odaklı sosyal politikalar, toplumsal refahın güçlendirilmesinde önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu politikaların etkililiği, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki kurumsal eşgüdüm kapasitesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu çalışma, aile odaklı sosyal politikaların toplumsal refaha katkısını kamu yönetimi perspektifinden incelemekte ve Çanakkale Belediyesi örneği üzerinden yerel uygulamaları değerlendirmektedir. Araştırmanın temel problemi, merkezi düzeyde geliştirilen aile politikalarının yerel düzeyde ne ölçüde somut çıktılara dönüştüğü ve bu çıktılarının toplumsal refaha nasıl yansıdığıdır. Yöntem olarak nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın stratejik plan ve faaliyet raporları, Türkiye İstatistik Kurumu verileri ile Çanakkale Belediyesi'nin stratejik plan ve faaliyet raporları doküman incelemesi yoluyla analiz edilmiştir. Bu kaynaklardan elde edilen veriler, merkez–yerel ilişkisinin aile odaklı sosyal politika uygulamalarına nasıl yansıdığını ortaya koymak amacıyla karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmiştir. Bulgular, aile danışma hizmetleri, kadın dayanışma merkezleri, kreşler ve sosyal yardımların merkezi politika çerçevesiyle uyumlu biçimde yürütüldüğünü ve özellikle dezavantajlı grupların refahının desteklenmesine katkı sağladığını göstermektedir. Bununla birlikte, kırsal alanlarda hizmetlere erişimin sınırlı kaldığı ve kapsayıcılığın güçlendirilmesine ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak çalışma, merkezi ve yerel yönetimler arasında bütüncül bir sosyal politika anlayışı çerçevesinde kurulacak kurumsal işbirliğinin, aile refahının artırılması ve toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi açısından belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.
Anahtar Kelimeler: Aile, sosyal politika, kamu yönetimi, yerel yönetimler, Çanakkale Belediyesi.

The Contribution of Family-Oriented Social Policies to Social Welfare in Turkey: The Case of Çanakkale Municipality

ABSTRACT

Family-oriented social policies in Turkey are considered an important instrument for strengthening social welfare. However, the effectiveness of these policies is closely related to the institutional coordination capacity between central and local governments. This study examines the contribution of family-oriented social policies to social welfare from a public administration perspective and evaluates local implementation through the case of Çanakkale Municipality. The main research problem concerns the extent to which centrally designed family policies are translated into concrete outputs at the local level and how these outputs influence social welfare. The study adopts a qualitative research design based on document analysis. Strategic plans and activity reports of the Ministry of Family and Social Services, data from the Turkish Statistical Institute, and the strategic plans and activity reports of Çanakkale Municipality were comparatively analyzed. The aim was to assess how central-local relations are reflected in the implementation of family-oriented social policies. The findings indicate that services such as family counseling, women's solidarity centers, childcare facilities, and social assistance programs are implemented in alignment with central policy frameworks and contribute to supporting disadvantaged groups. At the same time, limitations in rural access and service coverage reveal the need to strengthen inclusiveness. Overall, the study highlights that institutional cooperation between central and local governments within a coherent social policy framework is crucial for enhancing family welfare and reinforcing social solidarity.
Keywords: Family, social policy, public administration, local governments, Çanakkale Municipality.

Giriş

Aile, toplumsal düzenin temel kurumlarından biri olarak hem sosyoloji hem de kamu yönetimi literatüründe sosyal politikaların merkezinde yer almaktadır (Bales ve Parsons, 2014; Giddens, 2013). Toplumsal dayanışmanın üretildiği ve bakım hizmetlerinin örgütlendiği bir alan olarak aile, bakım

emeğinin dağılımı ve sosyal risklerin yönetimi açısından belirleyici bir konuma sahiptir. Refah devletinin gelişim sürecinde aile, sosyal koruma mekanizmalarının önemli unsurlarından biri olmuştur. Ancak 1970'li yıllarda yaşanan küresel ekonomik kriz, refah devleti modelinin sürdürülebilirliğini tartışmaya açmış ve sosyal politikaların yeniden düzenlenmesini gündeme getirmiştir. Sosyal harcamaların sınırlandırılması, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ve bireysel sorumluluğa yapılan vurgu, ailenin sosyal politika içindeki rolünün yeniden tanımlanmasına yol açmıştır. Bu dönüşüm farklı refah rejimlerinde farklı biçimler almıştır. Korporatist modellerde sosyal sigorta sistemi hane reisinin istihdam statüsü üzerinden işlemeye devam etmiş, bakım ve geçim sorumlulukları büyük ölçüde hane içinde çözülmüştür. Güney Avrupa modellerinde ise aile dayanışması, kamusal hizmetlerin sınırlı kaldığı alanlarda tamamlayıcı bir işlev görmüştür. Küreselleşme, esnek istihdam biçimleri ve kadınların işgücüne katılımındaki artış, aile merkezli sosyal koruma yaklaşımının sınırlarını daha belirgin hale getirmiştir. Bu gelişmeler, refah politikalarının evrensel haklar ve toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde yeniden ele alınması gerektiğine ilişkin tartışmaları güçlendirmiştir (Buğra ve Keyder, 2018, s. 14). Türkiye bağlamında da benzer bir değerlendirme süreci yaşanmıştır. 1980 sonrası neoliberal politika tercihleri ve 2000'li yıllarda sosyal devlet anlayışının yeniden tanımlanması, aileyi sosyal politikaların temel referans noktalarından biri haline getirmiştir (Esping-Andersen, 1990). Bu dönemde aile, yalnızca sosyal yardımların muhatabı olarak değil, toplumsal dayanışmanın kurumsal bir unsuru olarak ele alınmıştır (Akkan, 2018). Böylece aile odaklı sosyal politikalar, refah devletinin dönüşümü ile birlikte hem normatif hem de kurumsal düzeyde yeniden konumlandırılmıştır.

Türkiye'de aile odaklı yönelimin kurumsal düzeyde nasıl somutlaştığı, merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki iş bölümünde daha açık biçimde görülmektedir. Aile odaklı politikalar, merkezi idare ve yerel yönetimler tarafından farklı araçlar üzerinden uygulanmaktadır. Sosyal yardımlar, psikososyal destek programları, çocuk ve yaşlı bakım hizmetleri ile kadın istihdamını destekleyen uygulamalar bu politika alanının temel araçlarını oluşturmaktadır. Bu politikaların sonuç üretme kapasitesi ise kurumlar arası eşgüdüme ve görev paylaşımının açıklığına bağlıdır. Bu çerçevede merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki koordinasyon belirleyici bir unsur haline gelmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sosyal yardım programlarının belediyelerin hizmet altyapısıyla bütünleşmesi, kaynak kullanımında verimliliği artırmakta ve dezavantajlı gruplara erişimi kolaylaştırmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [ASHB], 2022). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürütülen yardımların belediyelerin aile danışma merkezleri ve gönüllü programlarıyla birlikte uygulanması, yoksullukla mücadelede daha kapsayıcı sonuçlar doğurmaktadır (Urhan ve Arslankoç, 2021). Yerel yönetimlere tanınan yetkilerin yasal düzenlemelerle genişletilmesi de bu koordinasyonu güçlendirmiştir (Arslan, 2020). Bu çalışmada söz konusu merkez-yerel etkileşimin yerel düzeyde nasıl karşılık bulduğu Çanakkale Belediyesi örneği üzerinden incelenmektedir. Aile danışma hizmetleri, kadın dayanışma merkezleri, kreş uygulamaları, "Hoş Geldin Bebek Paketi" ve "Kent Gönüllüleri" gibi projeler, merkezi politika hedeflerinin yerel düzeyde nasıl hayata geçirildiğini göstermektedir. Böylece merkez ile yerel arasındaki koordinasyonun aile refahı üzerindeki etkisi somut bir uygulama alanı üzerinden değerlendirilmektedir.

Literatür: Refah Devleti Yaklaşımları ve Aile Politikaları

Refah devleti literatürü, aile politikalarının yönünü anlamak için önemli bir analitik çerçeve sunmaktadır. Esping-Andersen'in (1990) sınıflandırması, refah rejimlerini sosyal demokrat, korporatist ve liberal modeller olarak ayırmakta ve devlet, piyasa ile aile arasındaki ilişkilerin nasıl düzenlendiğini göstermektedir. Sosyal demokrat rejimlerde bakım hizmetlerinin kamusal biçimde örgütlenmesi ve kadınların istihdama katılımının desteklenmesi belirleyici özelliklerdir. Korporatist rejimlerde aile, sosyal politika içinde geleneksel rol dağılımlarını sürdüren bir yapı olarak ele alınmaktadır. Liberal rejimlerde ise sosyal hizmetlerin önemli bir bölümü piyasa mekanizmaları aracılığıyla sunulmakta, kamusal müdahale daha sınırlı kalmaktadır. Bu farklılıklar, ailenin refah devleti içindeki konumunun kadın emeği, bakım sorumlulukları ve sosyal hizmetlerin örgütlenme biçimi üzerinden belirlendiğini göstermektedir. Aile politikalarının toplumsal refah üzerindeki etkisi yalnızca gelir transferleriyle sınırlı değildir. Aile içi işbölümü, fırsatlara erişim ve sınıfsal eşitsizliklerin sürekliliği gibi unsurlar bu politikaların sonuçlarını doğrudan etkilemektedir. Refah

devletlerinin aile temelli eşitsizlikleri azaltma kapasitesi, sosyal politikaların aileye hangi araçlar ve hangi kurumsal düzenlemeler aracılığıyla yöneldiğine bağlı olarak değişmektedir (Sørensen, 2006).

Aile politikalarına ilişkin kuramsal tartışmalar, refah rejimlerinin cinsiyet rolleri ve devlet müdahalesi temelinde nasıl şekillendiğini ele almaktadır. Bu çerçevede aile, sosyal politikanın edilgen bir uygulama alanı olarak değil; toplumsal yeniden üretimin ve bakım emeğinin örgütlendiği kurumsal bir yapı olarak değerlendirilmektedir (Kristó, 2015, ss. 46-48). Refah devletinin aileyle kurduğu ilişki, birikim ve meşruiyet süreçleri, konut politikaları, aile içi bakım düzenlemeleri ve yerel hizmet altyapısı gibi farklı düzlemlerde ortaya çıkmaktadır. Mikro düzeyde ise aile; hane bütçesi, toplumsal işbölümü ve sosyal risklerle başa çıkma pratikleri bağlamında anlam kazanmaktadır. Bu yönüyle aile, hem emek gücünün yeniden üretildiği bir alan hem de sosyal risklerin yönetildiği bir toplumsal birim niteliği taşımaktadır. Modern refah devletlerinde aile, sosyal politika tasarımında doğrudan hedeflenen ve aynı zamanda politika araçlarının üzerinden işlediği bir düzenleme alanı olarak konumlanmaktadır (Giddens, 2013). Esping-Andersen'in (1990) refah devleti tipolojisi, aile politikalarının toplumsal refah üzerindeki etkilerini bu kurumsal çerçeve içinde değerlendirmeye imkân tanımaktadır. Avrupa bağlamında aile politikaları, çocuk yardımları ve demografik dinamikler üzerinden yoksulluğun sınırlandırılmasında rol oynamakta; refah devletinin ekonomik ve toplumsal boyutları arasındaki ilişkiyi somutlaştırmaktadır (Pestieau ve Lefebvre, 2018).

1970'li yıllarda yaşanan ekonomik ve siyasal krizler, aileyi refah devleti tartışmalarının merkezine yeniden taşımıştır. Bu süreçte devlet, sermaye birikimini sürdürme amacı ile toplumsal meşruiyetini koruma gereksinimi arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Aile politikalarının yönü, bu ikili öncelik doğrultusunda şekillenmiştir. Hirsch (1979), devletin birikim sürecini güvence altına almak için toplumsal yeniden üretim alanına müdahale ettiğini ileri sürmektedir. Holloway ve Picciotto'ya (2004) göre aile, sosyal risklerin geçici olarak telafi edildiği pasif bir alan değildir. Aksine emek gücünün sürekliliğini sağlayan yapısal bir unsurdur. Kriz dönemlerinde refah mekanizmalarının daralması, ailenin üstlendiği sorumlulukları artırmıştır. Clarke'a (2004, ss. 13-15) göre bu süreç, ailenin "tampon" işlevi üzerinden somutlaşmaktadır. Jessop (2004, ss. 193-195) ise aile politikalarını, devletin ekonomik hedefleri ile toplumsal meşruiyet arayışı arasında kurulan bir denge alanı olarak tanımlamaktadır. Refah devletinin genişlemesinin aile oluşumu üzerindeki etkileri doğurganlık ve evlilik örüntüleri üzerinden incelendiğinde farklı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bulgular, refah politikalarının aileyi zayıflatan değil, belirli koşullar altında istikrarı destekleyen bir rol üstlenebildiğini göstermektedir. Nitekim Organisation for Economic Cooperation and Development [OECD] ülkelerinde sosyal harcamalardaki artış ile aile istikrarı arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir (Halla vd., 2013).

Hirsch (1991), Fordist refah devletinin krizi ile aile politikalarının dönüşümü arasındaki ilişkiyi ayrıntılı biçimde incelemektedir. Kriz sürecinde devlet, sermaye birikimini sürdürme amacı ile toplumsal meşruiyeti koruma gereksinimi arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Aile politikaları bu arayışın başlıca alanlarından biri haline gelmiştir. Bakım sorumluluklarının giderek hane içine yönelmesi, özellikle kadınlar üzerindeki yükü artırmıştır. Çocuk, yaşlı ve engelli bakım hizmetlerinin piyasaya açılması ise düşük gelirli hanelerin sosyal hizmetlere erişimini zorlaştırmıştır. Refah devletlerinin bu sürece verdikleri yanıtlar, aile politikalarının kurumsal biçimlerinde belirgin farklılıklar doğurmuştur. Liberal rejimlerde sosyal yardımlar sınırlı tutulmuş ve aileye yönelik destekler asgari düzeyde düzenlenmiştir; Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere bu yaklaşımın tipik örnekleridir. Korporatist ya da konservatif rejimlerde aile, geleneksel rol dağılımlarını sürdüren bir yapı olarak sosyal politikanın merkezinde konumlandırılmıştır; Almanya ve Avusturya'da aile temelli koruma anlayışı belirleyici olmuştur. Sosyal demokrat rejimlerde ise çocuk bakımı, ebeveyn izni ve kadın istihdamına yönelik kamusal destekler kurumsallaşmış, özellikle İskandinav ülkelerinde kapsamlı sosyal hizmet ağlarıyla bütünleşmiştir. Bu farklılaşma, refah devletinin aileye yaklaşımının yalnızca ekonomik dalgalanmalara verilen tepkilerle açıklanamayacağını göstermektedir. Bakım sorumluluklarının paylaşımı, toplumsal rollerin düzenleniş biçimi ve sosyal haklara erişimin örgütlenmesi, aile politikalarının kapsamını belirleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Avrupa bağlamında aile politikaları, nesiller arası ilişkiler ve yaşlanma politikalarıyla birlikte ele alınmaktadır. Almanya, Fransa ve İsveç örneklerinde aileye yönelik destekler, yaşlanan toplum koşullarında devlet,

piyasa ve hane arasındaki sorumluluk paylaşımını esas alan karma modellerle bütünleşmiştir (Blome, Keck and Alber, 2009). Karşılaştırmalı araştırmalar, refah devletlerinin aileyi sistem dışına itmek yerine, devlet, piyasa ve hane arasındaki sorumluluk paylaşımını yeniden tanımlayan karma modeller geliştirdiğini göstermektedir. Norveç, İngiltere ve Almanya örneklerinde aile, kamusal destek mekanizmalarıyla ilişkilendirilmiş ve sosyal risklerin yönetiminde etkin bir aktör haline gelmiştir (Motel-Klingebiel, Tesch-Roemer and Kondratowitz, 2005, ss. 872-877). Bu perspektif, aileyi yalnızca özel alanın sınırları içinde değerlendirmekle sınırlı kalmamaktadır. Konut, kentleşme, bakım sorumlulukları ve tüketim kalıpları gibi alanlar üzerinden aile, kamusal politika tartışmalarının merkezine yerleşmektedir. Konut ve mülkiyet rejimlerine ilişkin tercihler, hanelerin yaşam maliyetlerini ve barınma güvencelerini doğrudan etkilemekte; bu durum refahın toplumsal dağılımını belirleyen unsurlardan biri haline gelmektedir (Clarke, 2004, ss. 43-45).

Fordist dönemde emeğin yeniden üretimini destekleyen kamusal mekanizmalar güçlü bir yapıya sahipti. Post-Fordist esneklik süreci ise bu yükün önemli bir bölümünü aileye devretmiştir. Hirsch'e (2004, ss. 175-178) göre bu değişim, bakım sorumluluklarını artırmış ve ücretli hizmetler ile hane içi ücretsiz emek arasında kırılgan bir denge ortaya çıkarmıştır. Holloway (2004) aileyi, evrensel haklar ile hedefli yardımlar arasındaki gerilimde merkezi bir düzenleme ölçeği olarak tanımlamaktadır. Güncel refah devleti tartışmaları da bu gerilimi dikkate alarak piyasa başarısızlıklarını sınırlamayı ve çocuk ile yaşlı bakımına yönelik kamusal desteği güçlendirmeyi amaçlayan yaklaşımlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Sosyal dayanışma, refah politikalarının normatif dayanaklarından biri olarak yeniden önem kazanmıştır (Stiglitz, 2017, ss. 18-23). Refah devletinin dönüşümünü ele alan literatür, aileyi toplumsal yeniden üretimin temel aktörlerinden biri olarak değerlendirmektedir. Kriz dönemlerinde aile, sosyal risklerin karşılandığı ve devletin toplumsal meşruiyetinin yeniden üretildiği başlıca alanlardan biri haline gelmektedir (Clarke, 2004; Jessop, 2008). Bu nedenle aile politikaları yalnızca yardım dağıtımına indirgenemez; konut, istihdam, bakım hizmetleri ve toplumsal işbölümü gibi alanlarda refahın örgütlenişiyle doğrudan bağlantılıdır. Demografik dönüşümler ve toplumsal cinsiyet rolleri de aile politikalarının yönünü belirleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır (Dotti Sani ve Luppi, 2021).

Bu dönüşümler, karşılaştırmalı refah literatüründe "aile bağımlılığının azaltılması" (de-familialization) kavramıyla ele alınmaktadır. Türkiye-İsveç karşılaştırması gibi çalışmalar, devletin aileye müdahale biçimlerinin farklı kurumsal ve toplumsal koşullara göre değiştiğini göstermektedir (Bäck-Wiklund, 2003). Piyasalaşma eğilimlerinin güçlendiği geçiş ekonomilerinde refah devletinin yeniden yapılanması, yerel otoritelerin sosyal risk yönetimindeki rolünü artırmış; konut politikaları ve demografik değişimler aile politikalarının yönünü doğrudan etkilemiştir (Özdemir Çukadar, 2017, ss. 248-249). Bu nedenle aile politikaları, evrensel refah rejimi tartışmasının parçası olmakla birlikte, her ülkede tarihsel birikim, siyasal tercihler ve toplumsal yapı tarafından şekillenen farklı kurumsal düzenlemeler üretmektedir. Kriz dönemlerinde ailenin üstlendiği tampon işlev de yalnızca Batı Avrupa'ya özgü değildir; neoliberal dönüşüm sürecinde farklı ülkelerde benzer biçimlerde ortaya çıkmıştır. Türkiye'de aile odaklı politikalar da bu küresel tartışmalarla temas halinde gelişmiş, ancak yerel toplumsal ve kurumsal özellikler doğrultusunda kendine özgü bir yönetsel çerçeve içinde biçimlenmiştir.

Türkiye'de aile politikaları, sosyal yardım araçlarının yaygınlaşması ile aileyi korumaya dönük geleneksel yaklaşımların birlikte işlediği bir yönetsel çerçeve içinde gelişmektedir. Refahın yeniden dağıtımına ilişkin tercihler ile aileye yüklenen toplumsal roller, aynı politika alanı içinde eş zamanlı biçimde yeniden tanımlanmaktadır (Akkan, 2018; Buğra ve Keyder, 2018). Ebeveyn izni ve istihdam destekleri gibi araçlar, bir yandan geleneksel aile yapısını korumayı hedeflerken, diğer yandan küresel politika modelleriyle etkileşim içindedir (Karagöz, 2025). Bu nedenle Türkiye'de aile politikaları, melez bir refah düzeni görünümü sergilemektedir. Güney Avrupa refah rejimlerine özgü özellikler taşıyan bu yapı; yaşlanma, bakım ve kuşaklar arası sorumluluklar üzerinden biçimlenmektedir (Taşçı, 2015, ss. 11-13). Bu çerçevede yerel yönetimler, aile politikalarının uygulanmasında daha görünür bir konum edinmektedir. Yerel düzeyde geliştirilen sosyal politikalar, kamu sorumluluğu ve eşitlik ilkeleriyle bütünleşerek sosyal hizmetlerin yerelleşmesini

güçlendirmektedir (Baş, 2017, ss. 166-170). Aile merkezli politika eğilimleri ise sosyal yardımların hane temelli biçimde örgütlenmesi yoluyla kurumsallaşmaktadır (Yılmaz, 2015).

Yerel Yönetimlerin Rolü ve Aile Odaklı Hizmetler

Aile odaklı sosyal politikaların etkinliği, merkezi yönetimin stratejik belgeleri ve mali kapasitesi kadar yerel düzeydeki uygulama mekanizmalarının kurumsal niteliğine de bağlıdır. Sosyal yatırım perspektifi çerçevesinde geliştirilen politikalar aile bireylerini istihdam, eğitim ve beceri geliştirme süreçlerine katılan özneler olarak tanımlamakta; sosyal politikanın kapsamını bu doğrultuda yeniden şekillendirmektedir. Bu yaklaşım, bireyleri performans ve katılım ölçütleri üzerinden değerlendirmekte ve bakım emeğinin aile içinde paylaşımına ilişkin mevcut eşitsizlikleri derinleştirebilmektedir. Özellikle kadınlar, aile içi bakım yükü, esnek çalışma biçimleri ve koşullu sosyal yardım uygulamaları nedeniyle daha güvencesiz bir konuma itilmektedir. Sosyal yardım ve hizmetlerin piyasalaşması ise refahın yeniden dağıtımını güçlendirmekten çok, mevcut eşitsizliklerin sürekliliğini pekiştiren sonuçlar doğurabilmektedir (Jessop, 2008).

Kamu yönetimi literatüründe geliştirilen çok düzeyli yönetişim (multi-level governance) yaklaşımı, politika yapım süreçlerinin yalnızca merkezi karar alma mekanizmalarıyla sınırlı olmadığını vurgulamaktadır (Rhodes, 1997). Bu yaklaşım, yerel yönetimlerin, sivil toplum aktörlerinin ve farklı paydaşların sürece dâhil olduğu çok aktörlü bir yapıya işaret eder. Katılımcı yönetişim anlayışı da sosyal politikaların uygulanmasında yerel düzeyin kendi önceliklerini belirleyebilmesini ve kurumsal esnekliğin önemini öne çıkarmaktadır (Pierre ve Peters, 2000). Bu perspektife göre merkezi düzeyde tahsis edilen mali kaynaklar, yerelin ihtiyaçlarıyla birlikte değerlendirilmelidir. Süreç yalnızca yönetsel değil, aynı zamanda siyasal tercihlerle de şekillenmektedir. Aile politikalarının uygulanması da benzer biçimde çok aktörlü bir yönetişim düzenini gerektirmektedir. Türkiye'de yerel yönetimlerin bu alandaki konumu 5393 sayılı Belediye Kanunu ile tanımlanmıştır. Kanunun 14. maddesi belediyelere sosyal hizmet ve yardım ile kadın ve çocuklara yönelik koruyucu hizmetler sunma yükümlülüğü getirmektedir. 15. madde sosyal ve kültürel hizmet üretme yetkisini düzenlemektedir. 75. madde ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve merkezi idare kuruluşlarıyla ortak projeler yürütülmesine imkân tanımaktadır (Keleş, 2016). Bununla birlikte bu düzenlemeler belediyelere bağımsız bir sosyal politika üretme alanı açmamaktadır. Belediyeler çoğu zaman merkezi çerçeve içinde uygulayıcı konumda kalmaktadır. Mali kaynakların büyük ölçüde merkezi transferlere dayanması da yerel özerklik alanını sınırlamaktadır.

Uygulamada belediyeler, aile odaklı hizmetlerin farklı boyutlarında tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir. Aile danışma merkezleri psikososyal destek ve iletişim eğitimleri sunarak ailelerin uyum kapasitesini artırmaktadır. Kreş ve çocuk bakım hizmetleri kadınların iş gücüne katılımını desteklemektedir. Kadın dayanışma merkezleri ise şiddetle mücadele, mesleki eğitim ve sosyal destek programları aracılığıyla kadınların toplumsal yaşama katılımını güçlendirmektedir. Yaşlı ve engelli bireylere yönelik evde bakım hizmetleri ile yaşam merkezleri de sosyal destek ağlarını genişletmektedir. Bununla birlikte merkezi ve yerel yönetimler arasındaki ilişki her zaman uyumlu değildir. Türkiye'nin siyasal yapısı nedeniyle farklı partiler tarafından yönetilen kurumlar arasında politika öncelikleri değişebilmektedir. Bu durum uygulamada eşgüdüm sorunlarına yol açabilmektedir. Çanakkale'de merkezi idarenin sosyal politika yaklaşımı ile belediyenin yerel hizmet öncelikleri zaman zaman farklılaşmaktadır. Bu farklılık, yetki paylaşımı ve kurumsal iş birliği alanında sorunlar doğurabilmektedir. Çanakkale örneği, aile odaklı hizmetlerin merkezi politika çerçevesi ile yerel uygulama pratikleri arasındaki ilişkiyi incelemek için uygun bir zemin sunmaktadır. Yerel yönetimlerin siyasal yönelimi, aile refahına yönelik politikaların uygulanma biçimini ve etkililik düzeyini doğrudan etkilemektedir. Eşgüdüm yalnızca mali kaynak aktarımıyla sağlanmamaktadır; paydaş katılımı, yönetişim kapasitesi ve politika koordinasyonu da belirleyici olmaktadır.

Yöntem

Çalışma, Türkiye'de aile odaklı sosyal politikaların toplumsal refah üzerindeki etkilerini kamu yönetimi perspektifinden incelemek amacıyla nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülmüştür. Vaka

çalışması desenine dayanmaktadır. Vaka deseni, aile politikalarının merkezi düzeyde belirlenen çerçevesi ile yerel uygulamalarını bağlamı içinde değerlendirmeye olanak sağlamaktadır. Çalışma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada refah devleti ve aile politikalarına ilişkin kuramsal tartışmalar kamu yönetimi ve sosyal politika literatürü üzerinden incelenmiştir. Esping-Andersen'in (1990) refah devleti tipolojisi, aile politikaları ile toplumsal refah arasındaki ilişkinin analizinde temel kuramsal dayanak olarak alınmıştır. Türkiye'de aile odaklı sosyal politikaların tarihsel ve kurumsal gelişimine ilişkin çalışmalar ise söz konusu çerçevenin ülke bağlamında değerlendirilmesini mümkün kılmıştır.

İkinci aşamada Çanakkale Belediyesi örneği üzerinden yerel düzeyde aile odaklı sosyal hizmet uygulamaları incelenmiştir. Orta ölçekli bir kent olması, Çanakkale'yi merkezi politikaların yerel düzeyde nasıl uyarlanabildiğini ve bu uyarlamanın hangi yönetsel kapasitelere dayandığını değerlendirmek için uygun bir vaka haline getirmektedir. Yerel uygulamalar tekil bir başarı anlatısı üzerinden değil; hizmet sunumunun kapsamı, erişilebilirliği ve kurumsal sınırları dikkate alınarak ele alınmıştır. Çalışmanın birincil veri kaynaklarını Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 2022–2026 Stratejik Planı, Çanakkale Belediyesi'nin 2020–2025 Stratejik Planı ile 2022–2024 Faaliyet Raporları ve belediyeye bağlı Aile Danışma Merkezi, Kadın Dayanışma Merkezi ve sosyal yardım birimlerine ait kurumsal belgeler oluşturmaktadır. İkincil veriler kamu yönetimi, sosyal politika ve refah devleti literatüründen derlenmiştir. Veri seti stratejik planlar ve faaliyet raporlarından oluştuğu için belge temelli içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir (Bowen, 2009). Kodlama süreci hem kuramsal çerçeveden türetilen temalara dayalı dedüktif bir yapı hem de veri içinde tekrar eden örüntülerden geliştirilen indüktif alt kodlar üzerinden yürütülmüştür (Hsieh ve Shannon, 2005). Bu yöntem, politika belgeleri ile uygulama metinleri arasında karşılaştırmalı ve sistematik bir değerlendirme yapılmasını sağlamaktadır.

Tablo 1
Aile Odaklı Sosyal Politikaların Analizinde Kullanılan Tema, Kategori ve Kodlar

Tema	**Kategori**	**Kodlar**
1. Ailenin sosyal politika içindeki konumlanışı	Aileye atfedilen işlev	Sosyal risk, toplumsal dayanışma, bakım sorumluluğu
	Aile-devlet ilişkisi	Aileyi güçlendirme-kamusal sorumluluk vurgusu
2. Sosyal yardım ve destek mekanizmaları	Yardım araçları	Nakdi-koşullu yardımlar, ayni destekler
	Hedefleme yaklaşımı	Yoksul haneler, dezavantajlı gruplar
3. Bakım hizmetleri ve toplumsal cinsiyet	Bakım yükünün dağılımı	Kadın emeği, ücretsiz bakım, hane içi sorumluluk
	Hizmet alanları	Çocuk, yaşlı ve engelli bakım hizmetleri
4. Merkez-yerel politika ilişkisi	Merkezi politika çerçevesi	Stratejik planlar, vizyon belgeleri, mevzuat
	Yerel uygulama kapasitesi	Belediye birimleri, hizmet çeşitliliği, koordinasyon
5. Erişim, eşitsizlik ve kurumsal sınırlar	Mekânsal ve sosyal eşitsizlikler	Kentsel/kırsal fark, hizmete erişim sorunları
	Kurumsal ve mali sınırlar	Bütçe kısıtları, uygulama sürekliliği

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere tema, kategori ve kod yapısı iki aşamalı bir süreçle oluşturulmuştur. İlk aşamada aile odaklı sosyal politikalar, yerel sosyal hizmetler ve refah rejimleri üzerine literatür incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda aile-devlet ilişkisi, sosyal yardım mekanizmaları, bakım hizmetleri, merkezi-yerel etkileşim ve erişim eşitsizlikleri temel kavramsal kümeler olarak belirlenmiştir. İkinci aşamada politika belgeleri ve faaliyet raporları açık kodlama yöntemiyle analiz edilmiştir. Metin içinde tekrar eden ifadeler, amaç beyanları ve uygulama araçları dikkate alınmıştır. Kodlama sürecinde literatüre dayalı dedüktif kodlar ile metinden türeyen indüktif kodlar birlikte kullanılmıştır. Kodlar benzerliklerine göre kategoriler altında toplanmış, kategoriler ise

beş ana tema altında yapılandırılmıştır. Bu yöntem, merkezi politika belgeleri ile yerel uygulama raporlarının karşılaştırmalı ve sistematik biçimde değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Temalar, Türkiye'de aile odaklı sosyal politikalara ilişkin literatür ile incelenen politika belgeleri birlikte dikkate alınarak belirlenmiştir. Kodlama süreci, yöntem bölümünde tanımlanan tema-kategori-kod yapısına göre yürütülmüştür. Politika belgeleri ve kurumsal raporlar; aileye atfedilen roller, kullanılan politika araçları, hizmet alanları ve yönetsel kapasite unsurları üzerinden sistematik biçimde incelenmiştir. Bulgular sunulurken merkezi politika çerçevesi ile yerel uygulamalar arasındaki ilişki tematik yapı temelinde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın kapsamı, Türkiye genelindeki merkezi aile politikaları ile Çanakkale Belediyesi'nin yerel uygulamalarıyla sınırlıdır. Analiz belge temelli olduğu için sahaya yönelik görüşme ya da nicel veri kullanılmamıştır. Bu durum, uygulamaların toplumsal etkisinin doğrudan ölçülmesini sınırlandırmaktadır. Ayrıca Çanakkale'nin turizm ağırlıklı ekonomik yapısı ve görece sınırlı nüfusu, bulguların büyükşehir belediyelerine doğrudan genellenmesini güçleştirmektedir. Bununla birlikte elde edilen sonuçlar, benzer ölçekli yerel yönetimler için karşılaştırmalı analizlere zemin sunmaktadır. Bu sınırlar dikkate alınarak çalışmanın bulgularının tutarlılığını güçlendirmek amacıyla yöntemsel bazı önlemler alınmıştır. Çalışmada geçerlik, veri kaynaklarının çeşitlendirilmesi yoluyla güçlendirilmiştir. Stratejik planlar, faaliyet raporları ve kurumsal belgeler birlikte değerlendirilmiştir. Merkezi ve yerel düzeyde politika belgelerinin eş zamanlı analizi karşılaştırmalı yorum yapmayı mümkün kılmıştır. Kodlama sürecinde oluşturulan tema ve kategoriler literatürle uyum açısından yeniden gözden geçirilmiş; kodların kavramsal tutarlılığı kontrol edilmiştir. Bulgular yorumlanırken belge içeriğine bağlı kalınmış ve yorum ile veri arasındaki farklılaşma dikkate alınmıştır.

Araştırma Etiği

Çalışma, yöntemi itibarıyla etik kurul izni gerektirmemektedir.

Bulgular

Türkiye'de aile odaklı sosyal politikalar, merkezi idarenin belirlediği kurumsal ve mali çerçeve içinde şekillenmektedir. Yerel uygulamalar ise bu çerçevenin sunduğu olanaklar ve sınırlar doğrultusunda farklılaşmaktadır. İncelenen politika belgeleri, aile politikalarının yalnızca yardım ve koruma ekseninde tanımlanmadığını; danışmanlık, bakım hizmetleri, kadınların toplumsal yaşama katılımı ve sosyal risklerin azaltılması gibi alanları birlikte kapsadığını göstermektedir (ASHB, 2022; ASHB, 2024a). Aile hem sosyal desteklerin muhatabı hem de toplumsal dayanışmanın taşıyıcısı olarak tanımlanmaktadır. Kurumsal örgütlenme düzeyinde aile politikalarının tek elde toplanmasına yönelik düzenlemeler, politika üretiminde bütünlük arayışını güçlendirmiştir. 2011 sonrasında aile politikalarının bakanlık çatısı altında yeniden düzenlenmesi, dağınık görev alanlarını bir araya getirme ve koordinasyonu artırma amacıyla gerekçelendirilmiştir (ASHB, 2025). 2018-2021 dönemindeki kurumsal birleşme ve ayrışmalar ise aile politikasının çalışma hayatı ve sosyal hizmetlerle ilişkilendirilme biçiminde değişiklikler yaratmıştır. Belgeler, bu dönemde politika alanının genişlemesiyle eşgüdüm ihtiyacının arttığını; 2021 sonrasında ise aile politikalarının yeniden müstakil bir kurumsal çerçevede tanımlandığını ortaya koymaktadır (ASHB, 2025).

Stratejik planlar, merkezi düzeyde aile politikalarının hangi araçlar üzerinden yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. 2022-2026 Stratejik Planı'nda aile danışmanlığının yaygınlaştırılması, kadın ve çocuklara yönelik sosyal programların geliştirilmesi ve yaşlı bakım projelerinin desteklenmesi temel öncelikler arasında yer almaktadır (ASHB, 2022). 2024-2028 döneminde ise eğitim ve danışmanlık hizmetleri, kadınların eşit katılımının desteklenmesi, bağımlılık ve sosyal risklerin azaltılması ile sosyal yardımların kapsayıcı biçimde sunulması hedefleri genişletilmiştir (ASHB, 2024a). Sosyal yardımların istihdam politikalarıyla ilişkilendirilmesi, düşük gelirli hanelerin işgücü piyasasına katılımını artırmaya dönük bir yönelimin güçlendiğini göstermektedir (ASHB, 2024a). Bu politika

çerçevesi, aile politikasının yalnızca mali transferlere dayanmayan; hizmet sunumu boyutunu da içeren bir yapı içinde ele alındığını ortaya koymaktadır.

Merkezi düzeyde sosyal yardımların ölçeği ve bütçedeki payı, aile politikasının mali boyutunu açık biçimde göstermektedir. 2023 yılı itibarıyla sosyal yardımlardan yararlanan hane sayısı ve sosyal koruma harcamalarının büyüklüğü, aile odaklı desteklerin kamusal mali kapasite içinde genişlediğini ortaya koymaktadır (TÜİK, 2024; ASHB, 2024b). Ancak mali genişleme, yerel düzeyde hizmete erişim, uygulama sürekliliği ve hedefleme pratiklerinde aynı ölçüde bir iyileşme yaratmamaktadır. Merkezi politika çerçevesinin yerelde hangi araçlarla tamamlandığı ve uygulamanın hangi sınırlarla karşılaştığı, aile odaklı sosyal politikaların etkililiğini değerlendirmede temel bir ölçüt oluşturmaktadır (Buğra ve Keyder, 2018, s. 227). Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028), yerel düzeyi politika tasarımına daha sistematik biçimde dâhil etme hedefiyle öne çıkmaktadır. "Sosyal risk haritası" yaklaşımı, ulusal hedeflerin yerel demografik ve sosyo-ekonomik verilerle ilişkilendirilmesine dayanmaktadır. Belgede 2025-2028 döneminde il ve ilçe ölçeğinde sosyal risk haritalarının hazırlanması öngörülmektedir (ASHB, 2024c). Bu yaklaşım yerel uyarlama kapasitesini güçlendirmeyi amaçlamaktadır; ancak uygulamanın etkisi yerel kurumsal kapasite, hizmet altyapısı ve eşgüdüm düzeyine bağlıdır. Çanakkale Belediyesi örneği, merkezi düzeyde belirlenen politika araçlarının yerelde hangi hizmet bileşenleriyle tamamlandığını ve hangi alanlarda erişim ile sürdürülebilirlik sorunları ortaya çıktığını değerlendirmek için uygun bir zemin sunmaktadır.

Çanakkale Belediyesi'nin Sosyal Yardım ve Hizmet Modelleri

Yerel yönetimler, aile odaklı sosyal politikaların uygulanmasında merkezi programları tamamlayan aktörler olarak rol üstlenmektedir. 2000'li yıllardan itibaren belediyelerin sunduğu aile danışmanlığı, kadın destek hizmetleri ile çocuk ve yaşlı bakım uygulamaları aile refahının önemli unsurları haline gelmiştir. Aile danışma merkezleri psikososyal destek ve hukuki rehberlik sunmakta; kadın dayanışma merkezleri şiddetle mücadele, mesleki eğitim ve istihdam desteği sağlamaktadır. Kreş ve çocuk bakım hizmetleri ise kadınların iş gücüne katılımını desteklemektedir. Bu hizmetlerin sürdürülebilirliği merkezi politikalarla uyumlu ve istikrarlı bir yönetişim yapısına bağlıdır. Çanakkale Belediyesi, sosyal belediyecilik yaklaşımı içinde aile odaklı hizmetlere kurumsal düzeyde öncelik vermesi nedeniyle vaka olarak seçilmiştir. 2020-2025 Stratejik Planı'nda "Sosyal Destek ve Katılım" ekseni altında aile refahına yer verilmesi bu yönelimi yansıtmaktadır (Çanakkale Belediyesi, 2020). Kentin görece küçük nüfusu ve turizm ağırlıklı ekonomik yapısı, merkezi politikaların yereldeki karşılığını incelemek için uygun bir bağlam sunmaktadır. Büyükşehirlerden farklı dinamiklere sahip olması, orta ölçekli belediyelerin kapasitesini değerlendirmeye imkân vermektedir.

Tablo 2
Çanakkale Belediyesi Aile Yardım Türleri

Hizmet Türü	**Kapsam**	**Yararlanıcı Sayısı/Ortalama Destek**
Aile Danışma Merkezi Hizmetleri	Psikolojik danışmanlık, ebeveynlik rehberliği, aile içi iletişim ve hukuki danışmanlık,	1.150 aile
Kadın Dayanışma Merkezi	Kadınlara yönelik psikososyal destek, mesleki eğitim, istihdam yönlendirme, şiddetle mücadele,	270 kadına psikososyal destek; 95 kadına mesleki eğitim
Kreş ve Çocuk Bakım Hizmetleri	3-6 yaş arası çocuklara okul öncesi eğitim desteği,	320 çocuk
Evde Hizmet ve Bakım Projesi	Yaşlı ve engelli bireylere evde bakım, temizlik, sağlık hizmeti,	220 kişi
Halk Kart Programı	Düşük gelirli ailelere aylık gıda desteği,	450 aile
Sosyal Market Uygulaması	Temel ihtiyaç malzemelerinin ücretsiz temini (gıda, kırtasiye, hijyen),	450 aile (Halk Kart ile entegre)

Hoş Geldin Bebek Paketi	Yeni doğum yapan annelere bebek bakım seti ve bilgilendirme desteği,	Yıllık ortalama 300 anne
Asker Ailelerine Nakdi Yardım	Zorunlu askerlik yapan bireylerin ihtiyaç sahibi ailelerine nakdi destek,	Yıllık ortalama 50-70 aile
Sıcak Yemek ve Ramazan Erzak Desteği	Düşük gelirli veya yalnız yaşayan bireylere günlük sıcak yemek / dönemsel erzak yardımı,	600 haneye sıcak yemek; 1.000 ramazan kolisi
Altın Yıllar Yaşam Merkezi	65 yaş üstü bireylere sosyal, kültürel ve sağlık temelli etkinlikler	700 kayıtlı üye
Kent Gönüllüleri Programı	Gönüllü katılım yoluyla sosyal hizmet ve dayanışma ağlarının güçlendirilmesi,	150 aktif gönüllü
Aile Haftası Etkinlikleri	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü iş birliğiyle aile farkındalığı etkinlikleri,	Yıllık yaklaşık yirmi etkinlik / 1.000 katılımcı
Meslek Edindirme Kursları (Kadınlara Yönelik)	Kadın istihdamını desteklemek amacıyla meslekî beceri kazandırma,	Beş farklı branşta kurs

Kaynak: Çanakkale Belediyesi, 2024.

Belediye düzeyinde aile odaklı hizmetler farklı kurumsal mekanizmalar üzerinden yürütülmektedir. Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü bünyesindeki Sosyal Yaşam Evleri, Altın Yıllar Yaşam Merkezi, kreşler ve sosyal yardım birimleri ailelerin çeşitli ihtiyaçlarına yanıt vermektedir. Aile Danışma Merkezi'nin 2022-2023 döneminde 1.150 aileye hizmet sunmuş olması, yerel düzeyde psikososyal destek kapasitesini göstermektedir (Çanakkale Belediyesi, 2023). Merkezde aile içi iletişim, ebeveynlik danışmanlığı, hukuki rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır. Kadın Dayanışma Merkezi ise kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımını destekleyen faaliyetler yürütmektedir. 2023 yılında 270 kadın psikososyal destek hizmetlerinden, 95 kadın mesleki eğitim kurslarından yararlanmıştır (Çanakkale Belediyesi, 2024). "Hoş Geldin Bebek Paketi" uygulaması annelere yönelik destek programları arasında yer almaktadır. Çocuk ve yaşlılara yönelik hizmetler belediyenin sosyal politika alanındaki diğer uygulamalarını oluşturmaktadır. 2023 yılında Barbaros ve Cevatpaşa Ata'm Kreşleri'nde 320 çocuğa okul öncesi eğitim desteği verilmiş; Evde Hizmet ve Bakım Projesi kapsamında 220 yaşlı ve engelli bireye bakım hizmeti sunulmuştur (Çanakkale Belediyesi, 2024). Halk Kart ve Sosyal Market programları aracılığıyla 450 aile düzenli gıda yardımı almıştır. Asker ailelerine nakdi destek, sıcak yemek dağıtımı ve Ramazan erzak yardımları temel ihtiyaçlara yönelik tamamlayıcı uygulamalar arasındadır. Belediye, çok aktörlü bir iş birliği modeli de geliştirmiştir. Kent Gönüllüleri programında 150 gönüllü sosyal hizmetlere katılım sağlamıştır. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile düzenlenen Aile Haftası etkinlikleri merkez–yerel iş birliğini göstermektedir. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörle yürütülen çalışmalar ise hizmetlerin çeşitlenmesine katkı sunmaktadır.

Çanakkale Belediyesi'nin Aile Odaklı Sosyal Politikalarının Analizi

Çanakkale Belediyesi örneğinde aile odaklı sosyal politikalar, ailenin yalnızca sosyal yardımların yöneltildiği bir hedef grup olarak ele alınmadığını ortaya koymaktadır. Belediye uygulamalarında aile, psikososyal destek, bakım hizmetleri ve sosyal katılım başlıklarıyla ilişkilendirilen bir hane birimi olarak tanımlanmaktadır. Stratejik planlar ve faaliyet raporlarında Aile Danışma Merkezi, Kadın Dayanışma Merkezi ve evde bakım hizmetlerine ilişkin düzenlemeler, ailenin yerel düzeyde sosyal risklerle bağlantılı bir yapı olarak konumlandırıldığını göstermektedir. Sosyal hizmetler yardım temelli müdahalelerin ötesine geçmekte; danışmanlık, bakım ve destek hizmetlerini içeren hane temelli bir uygulama anlayışı çerçevesinde yürütülmektedir.

Tablo 3
Çanakkale Belediyesi Aile Odaklı Sosyal Politikalarının Analizinde Kullanılan Tema, Kategori ve Kodlar

Tema	**Kategori**	**Kodlar**
1. Ailenin sosyal politika içindeki konumlanışı	Aileye atfedilen yerel işlev	Aile refahı, psikososyal dayanıklılık, hane temelli destek
	Belediyenin aileye yaklaşımı	Sosyal belediyecilik, aileyi güçlendirme, yerel kamusal sorumluluk
2. Sosyal yardım ve destek mekanizmaları	Yerel yardım araçları	Halk Kart, Sosyal Market, nakdi destekler, ayni yardımlar
	Hedeflenen gruplar	Düşük gelirli aileler, asker aileleri, yeni doğum yapan anneler
3. Bakım hizmetleri ve toplumsal Cinsiyet	Bakım hizmetlerinin kapsamı	Çocuk bakımı, yaşlı bakımı, evde bakım hizmetleri
	Kadınlara yönelik uygulamalar	Kadın danışmanlığı, mesleki eğitim, istihdam destekleri
4. Merkez-yerel politika ilişkisi	Yerel uyarlama biçimleri	Merkezi programlarla uyum, yerel önceliklendirme
	Kurumsal eşgüdüm	İl müdürlüğü işbirliği, ortak etkinlikler, hizmet koordinasyonu
5. Erişim, eşitsizlik ve kurumsal sınırlar	Mekânsal erişim sorunları	Kırsal alanlar, hizmetlere erişimde farklılıklar
	Yerel kapasite sınırları	Bütçe kısıtları, hizmet sürekliliği, veri izleme eksikliği

Yukarıdaki tablo, sosyal yardım ve destek mekanizmalarının Çanakkale Belediyesi'nin aile odaklı politika uygulamalarında önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Halk Kart ve Sosyal Market uygulamaları, nakdi ve ayni desteklerin birlikte kullanıldığı yerel yardım araçlarıdır. Bu destekler hane bütçesine doğrudan katkı sağlamayı amaçlamaktadır ve belediye raporlarında düzenli olarak yer almaktadır. Yararlanıcı gruplar incelendiğinde düşük gelirli aileler, asker aileleri ve yeni doğum yapan anneler öncelikli hedef kitleler arasında bulunmaktadır. Belgeler, yardımların kısa vadeli ekonomik ihtiyaçlara odaklandığını ortaya koymaktadır. Uzun vadeli etkilerin izlenmesine yönelik sistematik değerlendirme araçları ise sınırlı görünmektedir. Bakım hizmetleri ve toplumsal cinsiyet boyutu, belediyenin aile politikalarının ikinci önemli alanını oluşturmaktadır. Kreş ve çocuk bakım hizmetleri ile evde bakım uygulamaları, yaşlı ve engelli bireylerin günlük ihtiyaçlarına yönelik yürütülmektedir. Bu hizmetler özellikle kadınların bakım sorumluluklarıyla doğrudan ilişkilidir. Kadınlara yönelik danışmanlık, mesleki eğitim ve istihdam yönlendirmeleri sosyal ve ekonomik katılımı desteklemeyi hedeflemektedir. Bununla birlikte uygulamalar, bakım sorumluluğunun aile içindeki dağılımını yapısal biçimde dönüştürmekten çok mevcut yükü hafifletmeye yöneliktir.

Merkez-yerel politika ilişkisi bakımından Çanakkale Belediyesi, merkezi programları mekanik biçimde uygulayan bir birim değil; bu çerçeveyi yerel koşullara uyarlayan bir aktör olarak konumlanmaktadır. Uygulamalar merkezi politika belgeleriyle uyumlu olsa da yerel ihtiyaçlar ve kurumsal öncelikler doğrultusunda farklılaşmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile yürütülen ortak etkinlikler ve programlar, uyarlama sürecinin kurumsal eşgüdüm üzerinden ilerlediğini ortaya koymaktadır. Bu işbirliği, belediyenin aile odaklı hizmetlerdeki hareket alanını genişletmektedir. Bununla birlikte erişim, eşitsizlik ve kurumsal kapasite sınırlılıkları uygulama alanını doğrudan etkilemektedir. Hizmetlerin ağırlıklı olarak kent merkezinde yoğunlaşması, kırsal mahallelerde yaşayan ailelerin erişiminde güçlükler yaratmaktadır. Bütçe olanakları ve insan kaynağı sınırlılıkları da hizmetlerin kapsamı ve sürekliliği üzerinde belirleyici olmaktadır. Dolayısıyla yerel düzeyde aile odaklı sosyal politikaların etkisi, belediyenin kurumsal kapasitesi ve mali imkânlarıyla yakından ilişkilidir. Çanakkale örneği, aile odaklı hizmetlerin yerel düzeyde çeşitlenebildiğini ortaya koymakta; ancak sürdürülebilirlik, erişim eşitliği ve uzun vadeli etki üretimi açısından yapısal sınırların belirleyici olduğunu göstermektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Refah devleti literatürü aileyi yalnızca özel alanın bir unsuru olarak değil; toplumsal yeniden üretimin, bakım emeğinin ve sosyal risklerin yoğunlaştığı temel bir düzenleme alanı olarak ele almaktadır (Esping-Andersen, 1990; Orloff, 1993; Hirsch, 2004; Holloway, 2004). Literatürde ortaklaşan nokta, neoliberal dönüşüm sürecinde bakım yükünün giderek aileye, özellikle de kadın emeğine yöneldiği; kamusal müdahalenin ise daha seçici ve hedef odaklı araçlarla yeniden kurgulandığıdır. Karşılaştırmalı çalışmalar, refah devletlerinin aileyi sistem dışına itmekten ziyade sorumluluğu devlet, piyasa ve hane arasında paylaştıran karma modeller geliştirdiğini vurgulamaktadır (Motel-Klingebiel vd., 2005; Clarke, 2004).

Çalışmada yürütülen içerik analizi, Türkiye'de aile odaklı sosyal politikaların bu genel çerçeveyle önemli ölçüde paralellik taşıdığını ortaya koymaktadır. Merkezi stratejik planlar ve sosyal yardım programları aileyi sosyal risklerin yoğunlaştığı bir hane birimi olarak tanımlamakta; mali transferler, bakım hizmetleri ve danışmanlık mekanizmaları bu eksen etrafında yapılandırılmaktadır. Bu yaklaşım, aileyi sosyal risk yönetiminin temel ölçeği olarak konumlandıran kuramsal çerçeveyle uyumludur (Esping-Andersen, 1990; Jessop, 2008). Bununla birlikte Çanakkale Belediyesi örneğinde incelenen yerel uygulamalar, aile politikasının yalnızca yardım eksenli bir yapıdan ibaret olmadığını düşündürmektedir. Psikososyal destek hizmetleri, kadınlara yönelik mesleki programlar ve katılım temelli uygulamalar, yerel düzeyde daha bütüncül bir sosyal belediyecilik pratiğine işaret etmektedir. Bu tablo, aile politikalarını ağırlıklı olarak mali transferler üzerinden değerlendiren yaklaşımlarla kısmi bir ayrışmaya işaret etmektedir. Söz konusu farklılaşma, yerel yönetimlerin kurumsal kapasitesi, siyasal öncelikleri ve uygulama esnekliği ile ilişkilidir.

Merkez-yerel ilişkisine dair literatür, yerel yönetimleri ihtiyaçlara duyarlı uyarlama alanları olarak konumlandırmaktadır. Çanakkale örneği, söz konusu uyarlama kapasitesinin bütçe olanakları, insan kaynağı ve mekânsal erişim gibi yapısal etkenlerle sınırlandığını ortaya koymaktadır. Özellikle kırsal mahallelerde hizmetlere erişimde yaşanan güçlükler, literatürde vurgulanan kapsayıcılık hedefleri ile sahadaki uygulama pratikleri arasındaki mesafeyi görünür kılmaktadır. Aile politikalarının etkililiği, yalnızca merkezi düzeydeki politika tasarımına değil; yerel düzeydeki kurumsal kapasite, hizmet altyapısı ve erişim imkânlarına da bağlıdır.

Bakım hizmetleri ve toplumsal cinsiyet boyutunda da benzer bir görünüm ortaya çıkmaktadır. Literatür, kamusal bakım hizmetlerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini azaltma potansiyeline sahip olduğunu vurgularken; Çanakkale Belediyesi uygulamaları bakım yükünü yapısal olarak dönüştürmekten çok, mevcut dağılımı sınırlı ölçüde hafifletmeye yönelmektedir. Kreş hizmetleri, evde bakım uygulamaları ve kadınlara yönelik destek programları önemli katkılar sunmakla birlikte, bakım emeğinin aile içindeki paylaşımını yeniden düzenleyen kurumsal bir çerçeve üretmemektedir. Bu farklılık, normatif politika hedefleri ile yerel düzeydeki uygulama kapasitesi arasındaki mesafeye işaret etmektedir. Çalışma, aile politikalarının yalnızca merkezi düzeydeki mali genişleme üzerinden değil; yerel uygulama çeşitliliği, hizmet erişimi ve kurumsal kapasite çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Farklı ölçeklerdeki belediyelerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve yerel hizmetlerin uzun vadeli toplumsal etkilerinin izlenmesi, aile odaklı sosyal politikaların sürdürülebilirliğine ilişkin daha kapsamlı değerlendirmelere imkân sağlayacaktır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması bulunamamaktadır.

Kaynaklar

5393 sayılı Belediye Kanunu, Resmî Gazete, 13.07.2005, Sayı: 25874.

Akkan, B. (2018). The politics of care in Turkey: Sacred familialism in a changing political context. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society, 25*(1), 47-70. doi:10.1093/sp/jxx011

ASHB. (2022). *2022-2026 Stratejik Planı*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

ASHB. (2024a). *2024-2028 Stratejik Planı*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

ASHB. (2024b). *Sosyal Yardım Programları Raporu*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

ASHB. (2024c). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. *Ailenin korunması ve güçlendirilmesi vizyon belgesi ve eylem planı (2024-2028).* https://www.aile.gov.tr/

ASHB. (2025). https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/tarihce/,

Bäck-Wiklund, M. (2003). The family and the welfare state: A route to de-familialization. In R. Liljeström (Ed.), *Autonomy and dependence in the family: Turkey and Sweden in critical perspective* (pp. 157-176). London, England: Routledge.

Bales, R. F., ve Parsons, T. (2014). *Family: Socialization and interaction process*. Routledge.

Baş, H. (2017). Türkiye'de yerel yönetimlerin aileye yönelik sosyal politikaları. *Turkish Academic Research Review, 2*(1), 165-196. doi:10.30622/tarr.319574

Blome, A., Keck, W. and Alber, J. (2009). *Family and the welfare state in Europe: Intergenerational relations in ageing societies*. Cheltenham, England: Edward Elgar Publishing.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal, 9*(2), 27–40. https://doi.org/10.3316/QRJ0902027

Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2018). *Sosyal politika yazıları*. (8. Baskı) İletişim Yayınları.

Clarke, S. (2004). *Devlet tartışmaları*. In Clarke (Ed.), *Devlet tartışmaları Marksist bir devlet kuramına doğru* (ss. 7-88). Ankara: Ütopya Yayınları.

Çanakkale Belediyesi. (2020). *2020-2025 Stratejik Planı*. Çanakkale.

Çanakkale Belediyesi. (2023). *2022-2023 Faaliyet Raporu*. Çanakkale: Çanakkale Belediyesi Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

Çanakkale Belediyesi. (2024). *2024 Mali Yılı Faaliyet Raporu*. Çanakkale: Çanakkale Belediyesi Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

Dotti Sani, G. M. and Luppi, M. (Eds.). (2021). *Research handbook on the sociology of the family*. Cheltenham, England: Edward Elgar Publishing. doi:10.4337/9781788975544

Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton University Press.

Esping-Andersen, G. (1999). *Social foundations of postindustrial economies*. Oxford University Press.

Giddens, A. (1998). *The third way: The renewal of social democracy*. Polity Press.

Giddens, A. (2013). *Sociology*. Cambridge: Polity Press.

Halla, M., Lackner, M. and Scharler, J. (2013). Does the welfare state destroy the family? Evidence from OECD member countries. *Scandinavian Journal of Economics, 118*(2), 292-323. doi:10.1111/sjoe.12144

Hirsch, J. (1979). The state apparatus and social reproduction: Elements of a theory of the bourgeois state. In J. Holloway ve S. Picciotto (Eds.), *State and capital: A Marxist debate* (pp. 57-107). Austin: University of Texas Press.

Hirsch, J. (1991). Fordism and post-Fordism: The present social crisis and its consequences. In W. Bonefeld ve J. Holloway (Eds.), *Post-Fordism and social form* (pp. 8-34). London: Macmillan Press.

Hirsch, J. (2004). Fordist güvenlik devleti ve yeni toplumsal hareketler. In S. Clarke (Ed.), *Devlet tartışmaları Marksist bir devlet kuramına doğru* (ss. 175-192). Ankara: Ütopya Yayınları.

Holloway, J. ve Picciotto, S. (1979). Towards a materialist theory of the state. In J. Holloway ve S. Picciotto (Eds.), *State and capital: A Marxist debate* (pp. 1-31). Austin: University of Texas Press.

Holloway, J. ve Picciotto, S. (2004). Sermaye kriz ve devlet. S. Clarke (Ed.), *Devlet tartışmaları Marksist bir devlet kuramına doğru* (ss. 135-175). Ankara: Ütopya Yayınları.

Hsieh, H.-F. ve Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research, 15*(9), 1277–1288. https://doi.org/10.1177/1049732305276687

Jessop, B. (2004). Birikim stratejileri, devlet biçimleri ve hegemonya projeleri. In S. Clarke (Ed.), *Devlet tartışmaları Marksist bir devlet kuramına doğru* (ss. 193-224). Ankara: Ütopya Yayınları.

Jessop, B. (2008). *Devlet teorisi kapitalist devleti yerine oturtmak*. Ankara: Epos Yayınları.

Karagöz, E. (2025). Refah devleti tipolojileri bağlamında aile politikaları: Türkiye'nin karşılaştırmalı konumu. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27*(Aile Özel Sayısı), 300-314. doi:10.32709/akusosbil.1716055

Keleş, R. (2016). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. Cem Yayınevi

Kristó, K. (2015). Welfare theories in family politics. *AARMS, 14*(1), 45-52. doi:10.32565/aarms.2015.1.4

Motel-Klingebiel, A., Tesch-Roemer, C. and von Kondratowitz, H.-J. (2005). Welfare states do not crowd out the family: Evidence for mixed responsibility from comparative analyses. *Ageing & Society, 25*(6), 863-882. doi:10.1017/S0144686X05003971

OECD. (2023). *Family database*. Retrieved from https://www.oecd.org/social/family/database.htm

Orloff, A. S. (1993). Gender and the Social Rights of Citizenship: The Comparative Analysis of Gender Relations and Welfare States. *American Sociological Review*, 58(3), 303-328.

Özdemir Çukadar, P. (2017). Piyasalaşma sürecinin geçiş ekonomilerinde refah devleti anlayışı üzerine etkileri. *Maliye Dergisi, 173*, 244-264.

Pestieau, P. ve Lefebvre, M. (2018). Family policy. In *The welfare state in Europe: Economic and social perspectives* (Chapter 14). Oxford, England: Oxford University Press. doi:10.1093/oso/9780198817055.003.0014

Pierre, J. ve Peters, B. G. (2000). *Governance, Politics and the State*. Macmillan

Rhodes, R. A. W. (1997). *Understanding Governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity and Accountability*. Open University Press.

Sørensen, A. (2006). Welfare states, family inequality, and equality of opportunity. *Research in Social Stratification and Mobility, 24*(4), 367-375. doi:10.1016/j.rssm.2006.09.001

Stiglitz, J. E. (2017). *The welfare state in the twenty-first century*. New York, NY: Roosevelt Institute. Retrieved from https://ipdcolumbia.org/wp-content/uploads/2024/08/The_Welfare_State_in_the_Twenty-First_Century.pdf

Stivers, C. (2002). *Gender Images in Public Administration: Legitimacy and the Administrative State*. Sage Publications.

Taşçı, Z. (2015). Refah devleti modelleri içinde Türkiye'nin pozisyonu: "Yaşlı algısı" üzerinden değerlendirmeler. *İnsan ve Toplum Dergisi, 5*(1), 187-214. doi:10.12658/human.society.5.9.M0131

TÜİK. (2024). *Aile yapısı istatistikleri, 2024*. Ankara: TÜİK Yayınları.

Urhan, G. ve Arslankoç, S. (2021). COVID-19 pandemi sürecinde sosyal politika ve yerel yönetimler: İstanbul ilçe belediyeleri örneği. *Çalışma ve Toplum*, (69), 975-1000.

Yılmaz, Z. (2015). The return to the family: Welfare, state, and politics of the family in Turkey. *Anthropological Quarterly, 88*(1), 107-140. doi:10.1353/anq.2015.0002

Extended Abstract

Introduction

The relationship between the welfare state and the family has long occupied a central place in social policy debates. During the Fordist era, family policies were embedded in welfare regimes as mechanisms of social reproduction, balancing economic accumulation with social legitimacy (Esping-Andersen, 1990; Hirsch, 1991). In this context, the family functioned not merely as a private unit but as an institutional pillar of welfare provision. Since the 1980s, neoliberal restructuring has altered this configuration. Market-oriented reforms and the individualization of responsibility have narrowed collective welfare provision and relocated social risks to households. This shift has deepened gender inequalities, as unpaid care work -primarily undertaken by women- has expanded while care services have become increasingly commodified and social assistance more conditional (Jessop, 2008). This study examines family-oriented social policies in Turkey from a public administration perspective, focusing on their local-level implications. It investigates how centrally designed policies are implemented through local administrative structures and whether they foster social inclusion. The central research question asks to what extent central and local actors complement one another in implementing family-oriented social policies in Turkey. Accordingly, the analysis addresses three dimensions: (i) institutional and strategic priorities at the central level, (ii) municipal implementation practices, and (iii) the opportunities and constraints identified in the case of Çanakkale Municipality.

Method

This study adopts a qualitative research design combining literature review and case study methods. In the first stage, the literature on welfare regimes, family policies, and public administration was reviewed to construct the analytical framework. The analysis draws primarily on Esping-Andersen's (1990) welfare state typology and is complemented by critical state theory contributions (Clarke, 2004; Jessop, 2008; Hirsch, 1991; Holloway and Picciotto, 2004), which conceptualize family policies as components of broader state strategies shaped by the interaction between economic accumulation and social legitimacy. In the second stage, a case study of Çanakkale Municipality was conducted to examine how centrally defined family-oriented social policies are translated into local practice. The main data sources include the Strategic Plans of the Ministry of Family and Social Services (2022-2026; 2024-2028), the Strategic Plan of Çanakkale Municipality (2020-2025), municipal Activity Reports (2022-2024), and institutional documents from the Family Counseling Center, the Women's Solidarity Center, and municipal social assistance units. Data were analyzed through content analysis. Documents were coded according to a thematic framework derived from the family policy and local welfare literature. Five themes structured the analysis: (i) the positioning of the family in social policy, (ii) social assistance mechanisms, (iii) care services and gender relations, (iv) central-local policy interaction, and (v) access, inequality, and institutional constraints. These themes were operationalized through categories reflecting policy priorities, service instruments, and implementation limits, enabling a systematic comparison between central policy frameworks and municipal practices. The study is limited to Turkey's central family policy framework and its implementation in Çanakkale. Although Çanakkale does not represent metropolitan municipalities due to its medium scale and tourism-oriented economy, it offers a suitable context for examining local administrative capacity and constraints. The analysis relies exclusively on publicly available documents.

Findings

The analysis indicates that family-oriented social policies in Turkey remain structured around a household-based logic. Central policy documents position the family as the primary unit through which social risks are managed and welfare support is delivered, implicitly assigning responsibility for social reproduction to households. This configuration is consistent with welfare regimes characterized by limited de-familialization, where the family functions as a buffer against social risks. Social

assistance constitutes the core instrument of family policy. At the central level, cash and in-kind transfers are expanded through mechanisms such as Social Assistance and Solidarity Foundations, reaching approximately 3.2 million households in 2023. Municipalities complement these mechanisms through programs such as the Social Market and Halk Kart, directly supporting household consumption. While these tools provide short-term economic relief, systematic monitoring of long-term outcomes remains limited, raising concerns about sustainability and targeting.

Care services represent a second critical field shaping local family welfare. Childcare facilities, home care services for elderly and disabled individuals, and family counseling centers aim to alleviate care burdens within households. However, women continue to be both the primary recipients and providers of care-related interventions, indicating the persistence of gendered divisions of labor. Although vocational training and employment programs for women signal corrective intent, their scope remains limited relative to unpaid care responsibilities. The findings also demonstrate that municipalities are not passive implementers of centrally designed policies. Local practices align with national strategic frameworks but are adapted to local priorities and institutional capacities through cooperation with provincial directorates, universities, civil society organizations, and volunteers. Nevertheless, access-related inequalities persist. Service provision is concentrated in urban centers, while rural households face structural barriers. Budgetary limitations, restricted human resources, and the absence of comprehensive evaluation mechanisms constrain service continuity and scalability. Overall, the effectiveness of family-oriented social policies appears closely linked to local administrative capacity and resource availability rather than policy design alone.

Conclusion, Discussion and Recommendations

The welfare state literature conceptualizes family-oriented social policies not only as service instruments but as mechanisms through which social risks and care responsibilities are distributed within society. Neoliberal restructuring has shifted care burdens toward households, reinforced gendered divisions of labor, and limited the protective scope of public provision, particularly in regimes with weak de-familialization (Esping-Andersen, 1990; Hirsch, 1979; Jessop, 2004). The findings of this study largely align with this framework. Family-oriented social policies in Turkey remain structured around a household-based logic, with social risk management and care responsibilities implicitly delegated to families.

The Çanakkale case illustrates that municipal services -such as family counseling, childcare, women-oriented support programs, and elderly care -partially mitigate these structural pressures and contribute to social inclusion. Local service capacity thus plays a compensatory role. However, its transformative potential remains constrained by budgetary limitations, uneven access between urban and rural areas, and the absence of systematic long-term evaluation mechanisms. These constraints indicate that local family policies function primarily as complementary rather than structurally transformative instruments. The persistence of gendered care responsibilities further supports arguments in the literature regarding the limited redistributive impact of service expansion. From a public administration perspective, several implications emerge. First, central family policies should better integrate demographic data and local administrative capacity instead of relying predominantly on standardized assistance mechanisms. Second, municipalities need differentiated policy tools responsive to gender, age, and spatial inequalities rather than uniform service models. Enhancing fiscal flexibility and administrative capacity at the local level is essential for the sustainability of family-oriented services. Third, coordination among public institutions, universities, civil society organizations, and local actors should be institutionalized to reduce fragmentation and stabilize service delivery. Future research would benefit from comparative analyses across municipalities of varying size and socio-economic structure. Comparative work between rural districts and metropolitan municipalities could clarify how fiscal capacity, institutional structure, and service diversity shape the implementation of family-oriented social policies. Such analyses would strengthen the empirical grounding of welfare debates within local administrative practice.